

สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

ข้อมูลบางประการและข้อสังเกตเชิงเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

*ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นเปลี่ยนแปลงไปไม่น้อย ในอดีตสิทธิมนุษยชนจะมีความหมายจำกัดเพียงเรื่องเสรีภาพทางสังคมและการเมือง ต่อมา มีการเน้นเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในระยะหลังมีความพยายามจะเชื่อมโยงสิทธิมนุษยชนเข้ากับการพัฒนาและสันติภาพ ทั้งหมดนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการคลี่คลายความหมายของสิทธิมนุษยชนในอันที่จะพิทักษ์มนุษย์ให้พ้นจากการเบียดเบียนจากอำนาจของรัฐบาล รวมทั้งกระทั่งถึงการผลักดันให้รัฐบาลกระทำการเพื่อพิทักษ์และเกื้อหนุนสิทธิของผู้อื่นให้สมบูรณ์ตามศักยภาพของมนุษย์

วิธีหนึ่งที่จะประเมินสถานะทางสิทธิมนุษยชนของประเทศก็คือ การพิจารณาข้อมูลบรรดามีตามมาตรฐานทางสิทธิมนุษยชนอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างมาตรฐานขององค์การนิรโทษกรรมสากล หรือ Amnesty International เป็นต้น นอกจากนั้นยังกระทำได้โดยการเปรียบเทียบ กับสถานะทางการเคารพสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏอยู่ในประเทศอื่น ๆ

การนำเสนอข้อมูลในที่นี้ เริ่มต้นจากการตรวจสอบว่าประเทศไทยเป็นภาคีในอนุสัญญา ตลอดจนพิธีสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนอย่างไรบ้าง จากข้อมูลใน ตารางที่ 1 จะพบว่า จากอนุสัญญาและพิธีสารต่าง ๆ ที่

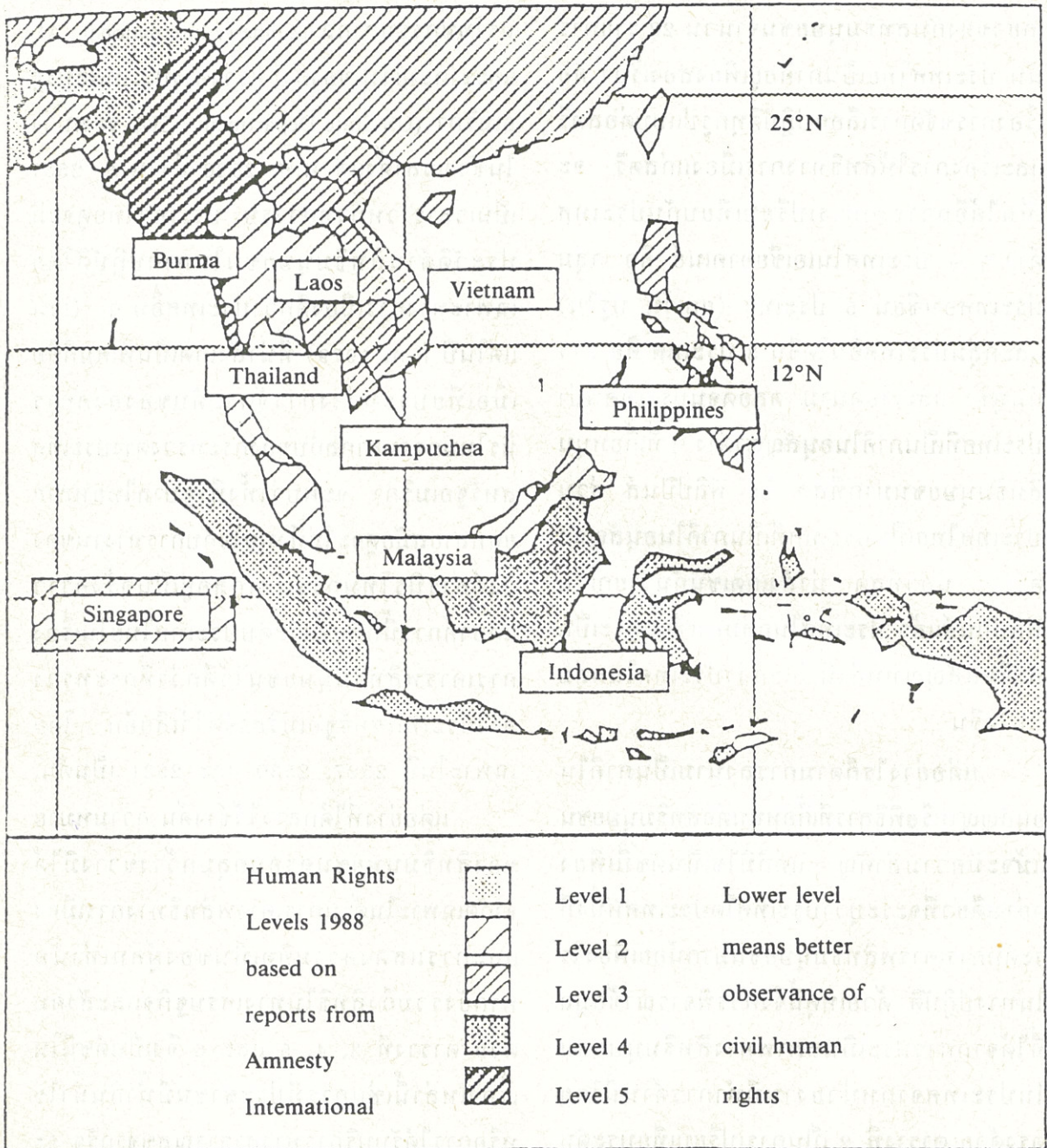
*อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนจำนวน 22 รายการ นั้น ประเทศไทยเป็นภาคีอยู่เพียงสองเรื่อง คือ เรื่องการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อสตรี และเรื่องการให้สิทธิทางการเมืองแก่สตรี จะเห็นได้อีกว่าจากการเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ 9 ประเทศในเอเชียอาคเนย์ คือ กลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ (ยกเว้น บรูไน) และกลุ่มประเทศอินโดจีน 3 ประเทศ คือ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ตลอดจนประเทศพม่า ประเทศที่เป็นภาคีในอนุสัญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันสิทธิมนุษยชนมากที่สุด คือ ฟิลิปปินส์ ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นภาคีในอนุสัญญาต่าง ๆ น้อยที่สุด น่าสังเกตเช่นกันว่ายกเว้นฟิลิปปินส์แล้ว ประเทศในกลุ่มอาเซียนดูจะเป็นภาคีอนุสัญญาเหล่านี้น้อยกว่าประเทศในกลุ่มอินโดจีน

แต่อย่างไรก็ตามการลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาหรือพิธีสารที่เกี่ยวพันต่อสิทธิมนุษยชน แม้จะมีความสำคัญ แต่ก็มีใช้เป็นดัชนีเพียงอย่างเดียวที่จะระบุว่าประเทศใดประเทศหนึ่งมีระดับการเคารพสิทธิมนุษยชนมากน้อยเพียงไร ในทางปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้จึงควรพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการประเมินสภาพทางสิทธิมนุษยชนในประเทศจากหน่วยงานที่ทำการด้านนี้โดยตรงด้วย ตารางที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบระดับความเคารพสิทธิมนุษยชนทางการเมืองในประเทศต่าง ๆ 10 ประเทศ (คือ 9 ประเทศข้างต้นและเพิ่มอินเดียเข้ามาอีกประเทศหนึ่ง) โดยพิจารณาจากรายงานเรื่องนี้ขององค์การ

นิรโทษกรรมสากล (Amnesty International : AI) และจากรายงานของกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (US State Department : SD) จะพบว่าในช่วงเวลาดังแต่ พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ. 2531 เป็นเวลาราวหนึ่งทศวรรษ ประเทศไทยดูจะมีประวัติด้านสิทธิมนุษยชนในภาคปฏิบัติโดยเฉพาะทางการเมืองดีกว่าประเทศอื่น ๆ (เว้นแต่ในปี ค.ศ. 1979) ที่น่าสังเกตเป็นพิเศษก็คือเมื่อเทียบระหว่างการจัดระดับขององค์การนิรโทษกรรมสากลกับของกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบว่าทั้งที่รัฐบาลไทยหลายยุคหลายสมัยจะไม่พึงพอใจกับการทำงานขององค์การนิรโทษกรรมสากลอยู่เป็นครั้งคราว แต่องค์การนี้ก็กลับจัดระดับประเทศไทยในเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนไว้ดีกว่าที่กระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจัดไว้เสียอีก โดยเฉพาะในปี 2527, 2530 และ 2531 เป็นต้น

แต่อย่างที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ความหมายของสิทธิมนุษยชนครอบคลุมกว้างขวางมิได้จำกัดเฉพาะในด้านการเคารพสิทธิทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็นของผู้คนเท่านั้น หากยังรวมถึงสิทธิในทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย ตารางที่ 3, 4, 5 และ 6 จึงเป็นดัชนีในเรื่องเหล่านี้เช่นการที่ประชาชนมีน้ำกินน้ำใช้หรือการได้รับบริการทางสาธารณสุขจากรัฐ จะพบว่า ประเทศไทยมีประชากรที่มีน้ำสะอาดดื่มและใช้เป็นอันดับสามรองจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย แต่หากเทียบกันจำเพาะเขตเมืองแล้ว ประชากรของเวียดนามในเขตเมืองจะมีน้ำสะอาด

หมายเหตุ : ข้อมูลในตารางทั้งหมดนำมาจากงานวิจัยของ Goran Lindgren ที่ตีพิมพ์เป็นเล่มชื่อ **World Data in Figures** (First Edition) (Uppsala, Sweden: Department of Peace and Conflict Research, Uppsala, 1990) หนังสือเล่มนี้ทางศูนย์ข่าวสารสันติภาพ คณะรัฐศาสตร์ กำลังติดต่อผู้เขียนเพื่อนำมาคัดเลือกแปลและตีพิมพ์เป็นภาษาไทยต่อไป

ตารางที่ 1 : การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาและพิธีสารต่าง ๆ ด้านสิทธิมนุษยชน โดยประเทศในเอเชียอาคเนย์ หมายเลข 1 - 22 คือ อนุสัญญาและพิธีสารต่าง ๆ ที่ระบุไว้ท้ายตารางนี้

	Human Rights conventions and covenants																						Sum
Country	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
Burma								x		x	x	x		s							s		6
Indonesia						s	x								s						x		4
Kampuchea	s	s		x	x		s	x					x										7
Lao PDR				x	x		x	x	x				x	x							x		8
Malaysia						s							x			x							3
Philippines	x	xa	s	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x			s	x	x	x	x	18
Singapore													x	x		x							3
Thailand							x														x		2
Viet Nam	x	x		x	x		x	x	x														7

1. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights	8. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide
2. International Covenant on Civil and Political Rights	9. Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes against Humanity
3. Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights	10. Slavery Convention of 1926
4. International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination	11. Protocol amending the 1926 Convention
5. International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid	12. Slavery Convention of 1926 as amended
6. International Convention against Apartheid in Sports	13. Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery
7. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women	14. Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others

15. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment	19. Convention relating to the Status of Refugees
16. Convention on the Nationality of Married Women	20. Protocol relating to the Status of Refugees
17. Convention of the Reduction of Statelessness	21. Convention on the Political Rights of Women
18. Convention relating to the Status of Stateless Persons	22. Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages

หมายเหตุ : x หมายถึง การเข้าเป็นภาคียอมรับเต็มตัว
 s หมายถึง การลงนามแต่ยังไม่ได้เข้าเป็นภาคี
 a หมายถึง คำประกาศรับรองความสำคัญของกรณีการ
 สิทธิมนุษยชนตามมาตรา 41 ของ International
 Covenant on Civil and Political Rights.

ตารางที่ 2 : ระดับความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนในเอเชียอาคเนย์ในทศวรรษที่ผ่านมา (1977 - 1988)

AI = Amnesty International

SD = US State Department

	77	77	78	78	79	79	80	80	81	81	82	82	83	83	84	84	85	85	86	86	87	87	88	88
Country	AI	SD	AI	SD	AI	SD	AI	SD	AI	SD	AI	SD	AI	SD	AI	SD	AI	SD	AI	SD	AI	SD	AI	SD
Burma							-	3	-	3	-	3	3	4	3	3	3	4	4	4	5	3	5	5
Kampuchea							3	3	3	3	3	4	3	4	4	3	3	4	5	4	-	4	3	4
India	3	2	3	2	3	2	4	3	4	3	4	3	3	3	3	3	3	4	3	3	4	4	4	4
Indonesia	4	4	4	3	3	3	4	3	5	3	4	3	4	3	5	3	4	4	3	3	3	3	3	3
Lao PDR							3	3	3	3	3	3	3	4	3	4	3	4	4	4	3	4	3	3
Malaysia	3	2	3	3	3	3	2	2	3	2	-	2	2	3	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2
Philippines	4	3	4	3	4	3	4	3	4	4	4	3	4	4	4	3	4	4	3	4	4	3	3	3
Singapore	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2
Thailand	3	2	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	-	3	2	3	3	2	3	3	2	3	2	3
Viet Nam							3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	4	3	4	3	3

ในงานเขียนของ David Carleton และ Michael Stohl เรื่อง “The Foreign Policy of Human Rights: Rhetoric and Reality from Jimmy Carter to Ronald Reagan”, **Human Rights Quarterly** (Vol.7 No.1 (1985), pp. 205-229) ผู้เขียนได้อาศัยข้อมูลจากองค์การนิรโทษกรรมสากล (AI) และกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดระดับการยอมรับสิทธิมนุษยชนในประเทศต่าง ๆ ไว้เป็น 5 ระดับ คือ

ระดับ 1 : มีระบบกฎหมายที่มั่นคง ผู้คนไม่ถูกจับกุมคุมขังเพราะความเห็นทางการเมืองของตน การทรมานนักโทษมักเป็นกรณียกเว้น มาตรการทางการเมืองเป็นสิ่งที่ไม่เกิดขึ้น

ระดับ 2 : มีการจับกุมคุมขังผู้ที่ใช้ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงอยู่บ้าง แต่มีผู้ถูกคุมขังไม่มากนัก การทรมานและทรมานนักโทษเป็นกรณียกเว้น มาตรการทางการเมืองก็หาได้ยาก

ระดับ 3 : มีการฉีกทศการเมืองหรือมีประวัติศาสตร์การจับกุม

เช่นว่านั้นเพียงไม่นานมานี้ การประหารชีวิต มาตรการทางการเมืองและการทรมานอาจเป็นเรื่องที่ทำได้เป็นปกติ การจับกุมคุมขังโดยไม่มีกำหนด จะโดยมีการพิจารณาดีหรือไม่ เนื่องเพราะทัศนะทางการเมืองเป็นสิ่งที่ยอมรับกันอยู่

ระดับ 4 : การปฏิบัติในระดับ 3 ขยายตัวเข้าครอบงำประชาชนจำนวนมากกว่าเดิม แต่ก็กระทบต่อคนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือแสดงทัศนะของตนเป็นหลัก

ระดับ 5 : ความทารุณร้ายแรงในระดับ 4 ขยายตัวเข้าครอบงำผู้คนในสังคมทั้งหมด

จากตารางจะเห็นว่า ประเทศไทยในปี 1987 และ 1988 อยู่ในระดับ 2 ตามรายงานขององค์การนิรโทษกรรมสากล และระดับ 3 ตามรายงานของกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 3 : สิทธิมนุษยชนที่เน้นสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ อัตราร้อยละของประชากรในเอเชียอาคเนย์ที่มีน้ำสะอาดบริโภคปี 1985 - 1987 และอัตราร้อยละของประชากรในเอเชียอาคเนย์ที่ได้รับการทางสาธารณสุขในปี 1985 - 1987

Country	% of population with access to safe water 1985 - 87			% of population with access to health services 1985 - 87		
	rural	urban	--- rural	rural	urban	--- rural
Lao PDR	21	28	20	67	..	..
Indonesia	38	43	36	80	..	..
Burma	27	36	24	33	100	11
Kampuchea Dem.	3	10	2	53	80	50
Viet Nam	46	70	39	80	100	75
Philippines	52	49	54	..	..	..
Thailand	64	56	66	70	..	..
Malaysia	84	96	76	..	..	..
Singapore	100	100	...	100	100	..

Source: *The State of the World's Children 1990, p. 80f.*

ตารางที่ 4 : สิทธิมนุษยชนที่เน้นสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ อัตราร้อยละของประชากรของเอเชียอาคเนย์ที่ไม่รู้หนังสือ ราวปี 1985

Country	Total	Male	Female
Indonesia	25.9	17.0	34.6
Lao	16.1	8.0	24.2
Malaysia	26.6	19.1	34.0
Philippines	14.3	14.0	14.6
Singapore	13.9	6.6	21.4
Thailand	9.0	5.8	12.2

Source: *Compendium of statistics on illiteracy. 1988, p. 13ff.*

ตารางที่ 5 : จำนวนนักเรียนในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละของกลุ่มอายุที่สอดคล้องกับระดับการศึกษา

Country	Total		Male		Female	
	1965	1986	1965	1986	1965	1986
Burma	71		76		65	
Indonesia	72		79		65	
Kampuchea	77		98		56	
Lao PDR	40	94*	50		30	85*
Malaysia	90		96	100*	84	99*
Philippines						
Singapore					100	
Thailand	78	99	82		74	
Viet Nam		100*				94*

ตารางที่ 6 : จำนวนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาคิดเป็นร้อยละของกลุ่มอายุที่สอดคล้องกับระดับการศึกษา

Country	Total		Secondary		Female		Tertiary	
	1965	1986	1965	1986	1965	1986	1965	1986
Burma	15		20		11		1	
Indonesia	12	41	18	45*	7	34*	1	7*
Kampuchea	9		14		4		1	
Lao PDR	2	19*	2	23*	1	16*	0	2*
Malaysia	28	54	34	54	22	54	2	6*
Philippines	41	68	42	66	40	69	19	38*
Singapore	45	71*	49	70*	41	73*	10	
Thailand	14	29	16		11		2	20*
Viet Nam		43*		44*		41*		

Source: World Development Report 1989, as cited in Lindgren 1990.

* denotes other year

Source: World Development Report 1989, as cited in Lindgren 1990.

ตารางที่ 7 : การกลายเป็นเมืองในประเทศต่าง ๆ ของเอเชียอาคเนย์ โดยพิจารณาจากสัดส่วนของประชากรในเมืองเทียบกับประชากรทั้งประเทศและอัตราการเติบโตของประชากรในเมือง

	population as % of total 1987	growth rate 1965- 80	growth rate 1980-87
Burma	24	3.2	2.3
Indonesia	27	4.8	5.0
Kampuchea Dem.		0.5	
Lao PDR	17	5.2	6.1
Malaysia	40	4.5	5.0
Philippines	41	4.2	3.8
Singapore	100	1.6	1.1
Thailand	21	5.1	4.9
Viet Nam	21		3.9

Source: World Development Report 1989, as cited in Lindgren 1990.

บริโภคถึงร้อยละ 70 ในขณะที่ประชากรไทยในเขตเมืองร้อยละ 56 เท่านั้นที่มีน้ำสะอาดบริโภค สัดส่วนประชากรไทย ที่ได้รับบริการจากรัฐในเรื่องการสาธารณสุขคิดเป็นร้อยละ 70 ซึ่งยังต่ำกว่ามาตรฐานของสิงคโปร์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม

ในเรื่องการศึกษาประเทศไทยจะมีระดับการอ่านออกเขียนได้สูงที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน แต่ประชากรเกือบหนึ่งในสิบก็ยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ในระยะเวลาสิบปีจาก พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา ประชากรเกือบทั้ง

ประเทศได้เรียนหนังสือในระดับประถมศึกษา แต่ในระดับมัธยมและอุดมศึกษานั้นยังด้อยกว่าประเทศสิงคโปร์ และ ฟิลิปปินส์ อย่างเห็นได้ชัด

ตารางสุดท้ายคือ ตารางที่ 7 เป็นตารางที่ระบุถึงจำนวนประชากรในเมือง ซึ่งหากพิจารณาเฉพาะร้อยละของประชากรในเมืองจะพบว่า ประชากรราวหนึ่งในห้าอยู่ในเมือง แต่หากพิจารณาอัตราการเติบโตของประชากรในเมืองจะพบว่า อัตราการเติบโตของประชากรในเมืองของไทยมีมากที่สุด ปัญหาที่ตามมาล้วนเกี่ยว

โยงกับคุณภาพชีวิตและสิทธิมนุษยชน เช่น ปัญหาส้วม อาชญากรรม ยาเสพติด ปัญหา ยาเสพติด และปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมือง เป็นต้น

จากข้อมูลที่น่าเสนอในที่นี้ จะเห็นว่า ประเทศไทยได้ก้าวไกลไม่น้อยในการพิทักษ์รักษาสิทธิมนุษยชนในความหมายที่กว้างขวาง แต่ก็ยังเห็นได้ว่ายังมีหลายเรื่องที่ยังรอรับการแก้ไขอยู่ และผู้ที่จะมีบทบาทอย่างสำคัญในเรื่องเหล่านี้ก็คือ สภาผู้แทนราษฎร โดยผ่าน

การจัดตั้งคณะกรรมการกิจการรัฐสภา อันเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้แทนราษฎรที่จะควบคุมมิให้ราษฎรถูกระทำโดยรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบางหมู่บางเหล่า คอยผลักดันให้รัฐทำการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน ตลอดจนจับตาทบทวนในทางระหว่างประเทศที่จะสะท้อนสำนึกในการเคารพสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ยิ่งกว่าที่เคยเป็นมา เพื่อความสุขของผู้คนและความก้าวหน้าของสังคมไทย ■

อินันทนการจาก

๑๖ ๖๘ ๗ ๐๖
บริษัทสามัคคีสาร (ดอกหญ้า) จำกัด

๑๖ ๗ ๘ ๑๖
ม่งมัน อดทน อ่อนน้อม เรียบง่าย ใฝ่รู้

สำนักพิมพ์ดอกหญ้า

สนใจหนังสือของเรา หาสื่อและเลือกชมได้ที่ • ท่าพระจันทร์ โทร. 222-3715 สหกรณ์ น.รามคำแหง โทร. 314-4647 • หัวหมาก ตรงข้ามห้างเซ็นทรัล (เปิดบริการถึงเที่ยงคืน)
โทร. 314-5397 • โรบินสันอนุสาวรีย์ชัยฯ โทร. 246-1645 ท่าเรือคลองสาน โทร. 438-9001 • บุ๊กคอร์เนอร์ เอแบค โทร. 314-7285 • บุ๊กคอร์เนอร์ ม.หอการค้าไทย โทร.
276-1040 คอ 365 และร้านหนังสือทั่วประเทศ หรือสั่งซื้อทางไปรษณีย์ โดยตัวแลกเงินหรือธนบัตรสั่งจ่าย ป.ณ.หน้าพระลาน ในนาม บริษัท สามัคคีสาร (ดอกหญ้า) จำกัด 71/12-19
ถนนเทศบาลสาย 2 แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600 โทร. 466-0519 โทรสาร 465-1391